

AZƏRBAYCAN MİLLİ ELMLƏR AKADEMİYASI
ARXEOLÖGİYA, ETNOQRAFİYA VƏ ANTROPOLOGİYA İNSTİTUTU

Heydər Əliyev

100

AZƏRBAYCANDA 2023-CÜ İLDƏ
APARILAN ARXEOLÖJİ QAZINTILARIN
NƏTİCƏLƏRİNƏ

həsr olunmuş

ELMİ SESSİYANIN

TEZİSLƏRİ

BAKI
14-15 Dekabr 2023-cü il

Məsul redaktor:

F.E.QULİYEV

*tarix üzrə fəlsəfə doktoru,
dosent*

Redaksiya heyəti:

T.R.ƏLİYEV

tarix üzrə fəlsəfə doktoru, dosent

S.H.AŞUROV

tarix üzrə fəlsəfə doktoru, dosent

B.İ.İBRAHİMLİ

tarix üzrə fəlsəfə doktoru, dosent

F.A.ƏLİYEVƏ

Böyük elmi işçi

**AZƏRBAYCANDA 2023-CÜ İLDƏ APARILAN ARXEOLOJİ
QAZINTILARIN NƏTİCƏLƏRİNƏ** *həsr olunmuş*

Elmi Sessiyanın Tezisləri. Bakı: 2023, 104 s.

ISBN 978-9952-541-68-7

AZ1143, Bakı şəhəri
Hüseyn Cavid prospekti, 115
Tel.: +994 (12) 5108419
www.arxeologiya.az

© Arxeologiya, Etnoqrafiya və Antropologiya İnstitutu, 2023

İÇİNDƏKİLƏR

- 1. Azad Zeynalov, Natavan Abdullayeva, Pərivəs Babai, Təranə Babayeva.** *Paleolit dövrünə aid abidələrin geoarxeoloji tədqiqatları ...* 7
- 2. Azad Zeynalov, Yaqub Məmmədov, Vaqif Əsədov.** *Paleolit arxeoloji ekspedisiyasının Böyük Qafqazın ətəklərində apardığı kəşfiyyat işlərinin nəticələrinə dair.....* 8
- 3. Yaqub Məmmədov, Yoshihiro Nishiaki, Ülviyyə Səfərova, Orxan Zamanov.** *Damcılı arxeoloji ekspedisiyasının 2023-cü il tədqiqatlarının nəticələrinə dair* 10
- 4. Azad Zeynalov, Pərivəs Babai.** *Qafqazın erkən və orta paleolit abidələrinin tədqiqatları* 12
- 5. Nəcəf Müseyibli, Anar Ağalarzadə, Gülnarə Axundova, Mətanət Hüseynova, Ülviyyə Səfərova.** *Neolit dövrü Çağrıtəpə yaşayış yerində 2023-cü il qazıntıları haqqında.....* 14
- 6. Vəfa Mahmudova.** *Paşatəpə yaşayış yerində aparılmış tədqiqatların ilkin nəticələri.....* 16
- 7. Valeh Ələkbərov, Mircahid Ağalarov.** *Çinartəpə qədim yaşayış məskənində aparılmış arxeoloji tədqiqatları.....* 19
- 8. Səfər Aşurov, Fidan Əliyeva, İlahə Nəhmətova.** *Şabran arxeoloji ekspedisiyasının 2023-cü il tədqiqatlarına dair.....* 20
- 9. Müzəffər Hüseynov, Lola Hüseynova, Vüsal Gasanovi.** *2023-cü ildə Muncuqlutəpə nekropolunda arxeoloji qazıntı işlərinin nəticələri* 23
- 10. Müzəffər Hüseynov, Gulio Palumbi, Bəxtiyar Cəlilov.** *Azərbaycan-Fransa Beynəlxalq Arxeoloji Ekspedisiyasının Qaraçinar yaşayış yerində çöl tədqiqatları (2023-cü il) haqqında.....* 25
- 11. Döyüş Musayev.** *Həsənqala yaşayış yerində arxeoloji qazıntının nəticələri.....* 27
- 12. Anar Ağalarzadə, Mətanət Hüseynova, Fərhad Fərmanov, Ülviyyə Hacıyeva.** *Cəlilabad rayonundakı Xudutəpə çoxtəbəqəli yaşayış yerində 2023-cü ildə aparılmış arxeoloji qazıntıların nəticələrinə dair* 28

13. Pərviz Qasimov, Aidə Məmmədova, Diana Cəfərova, Yaqub Məmmədov, Zəki Cəfərov. <i>Ağdam arxeoloji ekspedisiyasının Üzərliktəpə orta tunc dövrü qədim yaşayış yerində apardığı arxeoloji tədqiqatların nəticələri</i>	30
14. Şamil Nəcəfov, Musa Mursaquliyev. <i>Qarasoy kurqanlarında qazıntılar</i>	32
15. Bəhlul İbrahimli, Elvin Əliyev, Günay Bayramova, Sevinc Hüseynova. <i>II Plovdağ nekropolunda 2023-cü ildə aparılmış arxeoloji tədqiqatlar</i>	34
16. Şamil Nəcəfov, Fərhad Fərmanov, Gülnarə Hacıyeva, Kəmalə Qüdrətova. <i>Qazax arxeoloji ekspedisiyasının 2023-cü il tədqiqatlarına dair</i>	37
17. Müzəffər Hüseynov, İradə Avşarova, Vüsalə Əliyarova, Təranə Mirzoyeva, Aybəniz Babayeva. <i>2023-cü ildə Göygöl Kurqanlarında aparılan arxeoloji qazıntı işlərinin nəticələri</i>	40
18. Bəxtiyar Cəlilov, Nikola Laneri, Lola Hüseynova, Alice Mendola, Rachele Mamma, Vittoria Cardini, Nərgiz Axundova, Nəsimə Mustafayeva. <i>Azərbaycan-İtaliya beynəlxalq ekspedisiyasının 2023-cü ildə Tava təpə son tunc-ilk dəmir dövrü abidəsində apardığı arxeoloji tədqiqatlar</i>	42
19. Bəxtiyar Cəlilov, Nərgiz Axundova, Lola Hüseynova, Nəsimə Mustafayeva. <i>2 №-li Göygöl kurqanında (2023) arxeoloji tədqiqatlar</i>	44
20. Tükəzban Alyeva. <i>2023-cü ildə Gədəbəy rayonunda aparılmış arxeoloji tədqiqatlar</i>	45
21. Zaur Həsənov, Kim Jongil, Kwon Ohyoung, Yu Byoungrok, Nam Ikhee, Cino Kaspari. <i>Füzuli-Xocavənd dəmir dövrü arxeoloji ekspedisiyasının 2023-cü il tədqiqatlarının nəticələrinə dair</i>	46
22. Ceyhun Eminli, Florian Knaus, Namiq Hüseynli, Mathias Gütte, Leyla Həsənova. <i>"Qaracəmirlə və ətrafı: Azərbaycan-Almaniya birgə layihəsi" çərçivəsində Qurbantəpə abidəsində aparılan arxeoloji tədqiqatların nəticələrinə dair</i>	48

*Azad Zeynalov, Yaqub Məmmədov,
Vaqif Əsədov*

Paleolit arxeoloji ekspedisiyasının Böyük Qafqazın ətəklərində apardığı kəşfiyyat işlərinin nəticələrinə dair

2023-cü il 13 iyul-12 avqust tarixlərində Paleolit arxeoloji ekspedisiyası Böyük Qafqazın ətəklərində arxeoloji kəşfiyyat işlərini aparmışdır. Məqsəd bu ərazilərdə yerləşən mağara və çay terraslarına baxış keçirmək, paleolit tapıntı yerlərini qeydə almaq olmuşdur.

Axtarışlar ilkin olaraq Qusar rayonunun Laza kəndində başlanmışdır (41°17'42" şm. e. 48°06'22" ş. u., hündürlük 1670 m). Sudur kəndinə gedən yol üzərində (41°22'40" şm. e. 48°02'08" ş. u., hündürlük 1800 m) yerləşən mağaralar qeydə alınmışdır. Quxur kəndində (41°23'38" şm. e. 48°02'15" ş. u., hündürlük 1650 m) sadəcə bir qayaaltı sığınacaq aşkar olundu. Daha sonra axtarışlar Həzərə kəndi (41°30'45" şm. e. 48°15'17" ş. u., hündürlük 550 m), Quxur Oba (41°35'17" şm. e. 48°32'31" ş. u., hündürlük 225) və Yuxarı Ləgər kəndi (41°29'51" şm. e. 48°27'14" ş. u., hündürlük 500 m) ərazisində aparılmışdır.

Təəssüf ki, yuxarıda göstərilən kəndlərdə qeydə alınmış mağaralarda və terraslarda paleolit dövrünə dair heç bir arxeoloji nümunə aşkar olunmamışdır. Bununla belə rayonun Gedəzeyxur kəndi (41°30.37 N; 48°25.36 E; dəniz səviyyəsindən 495 m) ərazisində aparılan tədqiqatlar zamanı 2 ədəd qəlpə, Urva kəndi (41°23.35 N; 48°19.56 E; dəniz səviyyəsindən 1033 m) ərazisində aparılan tədqiqatlar zamanı, kəndə gedən yol boyu yerləşən terrasda 3 ədəd daş artefakt aşkar olunmuşdur. Əldə olunmuş nümunələr aşel dövrünə aid olunur.

Tədqiqatlar Urva kəndinin şimal-qərb hissəsində yerləşən Qoancalox dərəsində (Daşlı dərə) (41°22.53 N; 48°17.49 E; dəniz

səviyyəsindən 1210 m) davam etdirilmişdir və ən maraqlı nəticələr məhz buradan əldə edilmişdir. Dərədə bir və iki tərəfli çopperlər, qəlpələr və qopuq izləri daşıyan daşlar aşkar olunmuşdur. Əldə olunmuş nümunələr aşel dövrünə aid olunur.

Quba rayonunu Susay kəndi ərazisində (41°17.05.3 N; 48°16.11.5E; dəniz səviyyəsindən 1570 m.) aparılan tədqiqatlar zamanı 11 ədəd daş artefakt aşkar olunmuşdur (qəlpələr, lövhələr, qaşov və bifasial alət).

Qrız kəndi ərazində 3 mağara qeydə alınmışdır və müvafiq olaraq Qrız 1, Qrız 2 və Qrız 3 adlandırılmışdır. Qrız 1 mağarasında (41°13.28 N; 48°15.00 E; dəniz səviyyəsindən 2175 m.) 2 ədəd daş məmulatı və 10 ədəd sümük aşkar olunmuşdur. Daş məmulatları əsasən çay daşından və bir ədədi çaxmaqdaşından üçbucaq qopuqdan ibarətdir.

Qrız 2 mağarasında (41°13.28 N; 48°15.00 E; dəniz səviyyəsindən 2175 m.) 2x1 m şurf qoyulmuşdur. Üst təbəqədən tunc dövrü və orta əsrlər aid 3 ədəd saxsı, 7 ədəd sümük materialları aşkar olunsada, alt təbəqədən cəmi 2 nukleus və çaxmaqdaşı parçası aşkar olunmuşdur. Təxminən 1,7 metr dərinlikdə mağaranın qaya əsası aşkar olunmuşdur.

Qrız 3 mağarasında demək olar ki, torpaq təbəqəsi yoxdur və hazırda təsərrüfat məqsədi ilə istifadə olunur. Qeyd etmək lazımdır ki, Qrız kəndi ərazində aşkar olunmuş sümük nümunələri növ mənsubiyyətini müəyyənləşdirmək məqsədiylə Təbiət Tarixi Muzeyinə təhlil üçün verilib.

Böyük Qafqazla bərabər, Xocəvənd rayonunun Dağ döşü kəndi ərazisində aşkar olunmuş mağaraya da baxış keçirilmişdir. İlkin araşdırmalara görə mağarada çöküntü təbəqəsinin olması ehtimal olunur və gələcəkdə tədqiq olunması zəruri hesab olunmuşdur. Beləliklə, aparılmış tədqiqatlar nəticəsində aşel və orta paleolit dövrünə aid 30-a yaxın nümunə aşkar olunmuşdur. Son illərdə Şimali Qafqazda oldovan və aşel dövrünə dair zəngin məskənlərin

aşkar olunmasını nəzərə alaraq, Böyük Qafqazın ətəklərin tədqiqatların davam etdirilməsini tam məntiqli hesab edirik.

*Yaqub Məmmədov, Yoshihiro Nishiaki,
Ülviyyə Səfərova, Orxan Zamanov*

Damcılı arxeoloji ekspedisiyasının 2023-cü il tədqiqatlarının nəticələrinə dair

Damcılı mağarası 1953-cü ildə S.N.Zamyatnin və M.M.Hüseynov tərəfindən qeydə alınmış və bununla ölkəmizdə paleolit dövrünün öyrənilməsinin əsası qoyulmuşdur. 1956-1957-ci illərdə Damcılı mağarasında arxeoloji qazıntılar M.M. Hüseynovun rəhbərliyi ilə davam etdirilmişdir. 2016-2019-cu və 2022-ci illərdə aparılmış, burada Azərbaycan və Yaponiya birgə tədqiqatları davam etdirilmişdir.

Azərbaycan-Yaponiya arxeoloji tədqiqatlarının 2023-ci il çöl mövsümü 14 avqust – 12 sentyabr tarixləri arasında Qazax rayonunda yerləşən Damcılı və DaşSalahlı mağaralarında uğurla həyata keçirilmişdir.

2023-cü ildə aparılmış arxeoloji tədqiqatlar, iki istiqamətdə aparılmışdır: çöl tədqiqatları və ötən illərdə aşkar olunmuş materialların kameral tədqiqi.

DaşSalahlı mağarası (41°08'40.0" şm. e., 45°12'55.9" ş.u), 1958-ci ildə M.M.Hüseynov tərəfindən qeydə alınıb və tədqiq edilmişdir. 2023-cü ildə burada aparılan tədqiqatların əsas məqsədi, DaşSalahlı mağarasının mütləq yaşının müəyyən olunması üçün torpaq nümunələrinin götürülməsi və öyrənilməmiş hissələrini tədqiq etməkdir.

Mağarada aparılan araşdırmalar zamanı, 1958-ci ildə M.M.Hüseynov tərəfindən mövcud olmuş mədəni təbəqənin materialına qədər tamamilə təmizləndiyi müəyyən olunmuşdur. Yalnız

AZƏRBAYCANDA 2023-CÜ İLDƏ APARILAN
ARXEOLOJİ QAZINTILARIN NƏTİCƏLƏRİNƏ

həsr olunmuş

ELMİ SESSİYANIN

TEZİSLƏRİ

BAKI
14-15 Dekabr 2023-cü il

Mətbənin direktoru – Fuad HÜSEYNOV
Texniki redaktor – Azər RƏSULOV
Texniki korrektor – Təranə RƏHİMOVA
Dizayner – Samirə QAMBAYEVA
Səhifələnmə – Günel ƏSƏDOVA
Çap – Oktay YUSİFOV
Cild – Gövhər NURULLAYEVA
– İlhamə MİKAYİLOVA

*Kitab “AFPoligrafAF” mətbəsinə hazır diapozitivlərdən
ofset üsulu ilə çap olunmuşdur.*

afpoligraf@mail.ru | Tel.: +994 (12) 510 96 74
afpoligraf@gmail.com | Mob.: +994 (50) 405 96 74

Yığılmağa verilmişdir: 04.12.2023

Çapa imzalanmışdır: 10.12.2023

Qarnitura: Calibri, Cambria

Şərti çap vərəqi: 6,5

Formatı: 70x100 ¹/₁₆

Tiraj: 100